

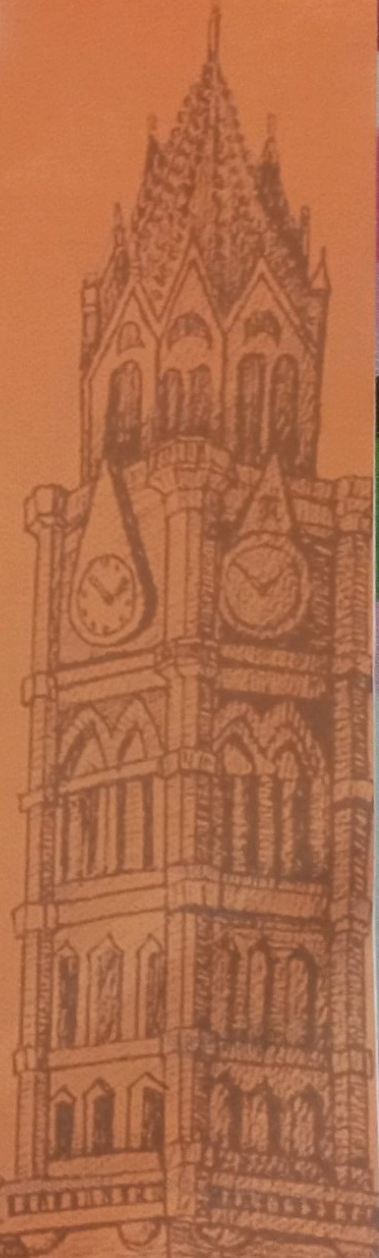
मुंबई विद्यापीठ
दूर व मुक्त अध्ययन संस्था

एम.ए. अर्थशास्त्र
सत्र - II (CBCS)

सार्वजनिक अर्थशास्त्र

पेपर कोड - 93307

प्रा. सुहास पेडणेकर
कुलगुरु,
मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

प्रा. रवींद्र द. कुलकर्णी,
प्र-कुलगुरु,
मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

प्रा. प्रकाश महानवर
संचालक,
दूर व मुक्त अध्ययन संस्था,
मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

प्रकल्प समन्वयक

: प्रा. राजश्री पंडित
सहाय्यक प्राध्यापक आणि संचालक,
दूर व मुक्त अध्ययन संस्था, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

अभ्यास समन्वयक व संपादक

: डॉ. गोपाल एकनाथ घुमटकर
सहाय्यक प्राध्यापक (अर्थशास्त्र),
दूर व मुक्त अध्ययन संस्था,
मुंबई विद्यापीठ, मुंबई-४००९८.

लेखक

: डॉ. सुरेश एकनाथ घुमटकर
सहाय्यक प्राध्यापक व विभागप्रमुख,
अर्थशास्त्र विभाग, बलभीम कॉलेज,
बीड-४३११२२.

: दिनेश धनगर
सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग,
कमलादेवी कॉलेज, विठ्ठलवाडी.

: अनिल झेंडे
सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग,
कर्मवीर भाऊराव पाटील कॉलेज, वाशी,
नवी मुंबई.

मार्च २०२२, प्रथम मुद्रण जून २०२२ मुद्रण २ ISBN: 978-93-91735-98-2

प्रकाशक

संचालक

दूर व मुक्त अध्ययन संस्था, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई - ४०००९८.

अक्षरजुळणी

मुंबई विद्यापीठ मुद्रणालय,
सांताक्रुझ, मुंबई

अनुक्रमणिका

घटक क्र.	पाठाचे नाव	पान नं.
मॉड्युल I		
१.	बाजार अर्थव्यवस्था आणि शासन संस्था - I	१
२.	बाजार अर्थव्यवस्था आणि शासनसंस्था - II	१४
मॉड्युल II		
३.	सार्वजनिक वस्तुंची तरतूद	३२
४.	सार्वजनिक खर्चाचे मूल्यांकन	४३
मॉड्युल III		
५.	कर संकल्पना आणि सिद्धांत	५७
६.	कर आणि त्यांचे परिणाम	७५
मॉड्युल IV		
७.	सुधारणा व शासन - I	१०१
८.	सुधारणा व शासन - II	११२

बाजार अर्थव्यवस्था आणि शासन संस्था - I

घटक रचना (Unit Structure)

- १.० उद्दीष्टे
- १.१ प्रस्तावना
- १.२ कल्याणकारी अर्थशास्त्राची प्रमेय
- १.३ एकरकमी कर आणि हस्तांतरण
- १.४ सारांश
- १.५ सराव प्रश्न

१.० उद्दीष्टे (OBJECTIVES)

या प्रकरणाचा अभ्यास केल्यावर, आपण हे समजू शकतो की बाजारपेठेतील अर्थव्यवस्थेत सरकारचा हस्तक्षेप किती महत्वाचा आहे, तसेच सरकार अर्थव्यवस्थेत हस्तक्षेप करण्यासाठी कोणत्या साधनाचा उपयोग करते, हे देखील आपणास समजेल. तसेच त्याचा अर्थकारणावर काय परिणाम होतो याचा अभ्यास देखील या प्रकरणाचा भाग आहे.

१.२ प्रस्तावना (INTRODUCTION)

सार्वजनिक अर्थशास्त्राच्या अभ्यासाला एक दीर्घ परंपरा आहे. हे जॉन स्टुअर्ट मिल आणि डेव्हिड रिकार्डो यांच्या मूळ राजकीय अर्थव्यवस्थेमधून कर विश्लेषणाच्या सार्वजनिक अर्थशास्त्रात सार्वजनिक वित्त परंपरेद्वारे विकसित झाले आहे. आणि आता नवीन राजकीय अर्थव्यवस्थेच्या विकासासह ते आपल्या मूळ स्वरूपात परत आले आहे. शास्त्र म्हणून अर्थशास्त्राच्या अभ्यासास सुरुवात झाल्यापासून सार्वजनिक अर्थशास्त्र ही अर्थशास्त्राची मुख्य शाखा राहिली आहे. व्यावहारिक धोरण विश्लेषणास पाया प्रदान करणे, हा उद्देश घेऊनच सार्वजनिक अर्थशास्त्रज्ञांची वाटचाल राहिली आहे, जरी अभ्यासलेले मुद्दे आणि वापरलेल्या विश्लेषण पद्धती कालांतराने विकसित झाल्या किंवा बदलल्या असतील तरी कठोर आणि सुसंगत मार्गाने आर्थिक धोरणाला संबोधित करण्यासाठी एक संघटित आणि सुसंगत रचना देण्यासाठी प्रयत्न केले जात आहेत.

व्यापक अर्थाने पाहिल्यास, सार्वजनिक अर्थशास्त्र म्हणजे आर्थिक कार्यक्षमता, वितरण आणि सरकारच्या आर्थिक धोरणाचा अभ्यास होय. बाह्यतेच्या अस्तित्वामुळे, कर